

ВПЛИВ ПРАВОВОЇ І ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ НА СТАБІЛЬНІСТЬ І РІВЕНЬ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНИХ НОРМ

Регушевський Едуард Євгенович

кандидат юридичних наук, доцент

м. Київ, Україна

Маючи властивості акту прямої дії, виняткової ваги і значення, юридичного верховенства, основи правової системи країни тощо, Конституція України [1] вказує на нормативність права, розгляду норми права, як загального правила поведінки, що встановлено законодавцем, або повноважними органами. Такими своїми властивостями Конституція зобов'язана її змісту, сформованим конституційно-правовим гарантіям, які покликані регулювати відносини у суспільстві, між людиною і державою, людиною і суспільством. Конституційно-правові норми є нормами імперативного характеру, і ця їх риса дає змогу чітко визначити межі дії, приймати нові законодавчі акти, застосовувати як норми прямої дії.

Правова природа Конституції зумовлює її одну з найважливіших властивостей, якою є стабільність. Вона характеризує стійку ефективність системи регулювання суспільних відносин. Звичайно, Основний Закон, не повинен бути схильний до швидких і численних змін. Це підриває авторитет права та знижує його потенціал.

Разом з тим, стабільність і потенціал, авторитет і ефективність правових приписів, насамперед конституційних норм, залежить від факторів і передумов різного характеру. Так, на ступінь і рівень реалізації основних конституційних принципів і норм, впливає соціально-економічне становище в суспільстві і державі. Воно пов'язане і з фінансовими труднощами, і зі слабкою соціальною орієнтованістю переходу на ринкову економіку, недостатньо ефективним управлінням, корупцією, недотриманням законодавчих приписів та іншими негативними явищами соціально-економічного життя суспільства і держави [2, с. 173-174].

Іншими за характером, але не менш важливими в ефективності, реальності та стабільності конституційно-правових приписів, є правова і політична культури, що включають не тільки психологічні та ідеологічні елементи (правова ідеологія і правова психологія), а й юридично значущу поведінку.

Якщо високий рівень правової та політичної культури дозволяє говорити і про досить високий рівень правореалізації як динамічний і багатогранний процес, то протилежні умови містять в собі ряд негативних передумов. Якісним критерієм і показником рівня право реалізації може послужити реалізація норм Конституції – Основного Закону держави і суспільства.

Так, негативний вплив на стабільність і рівень реалізації конституційних норм робить деформація правосвідомості. Незважаючи, що нігілізм має найбільше поширення, широкий прояв мають й інші види деформації.

Серед психологічних факторів часто можна зустріти і гіпертрофоване уявлення про роль права (правовий фетишизм), і недбале ставлення до юридичних цінностей (правовий діленталізм), і несформованість правових знань при особистій впевненості в хорошій юридичній підготовці (правовий інфантилізм) [3, с. 386; 4, с. 445]. Така поведінка, на жаль, певною мірою має прояв в усіх соціальних групах сучасного суспільства, незалежно від роду професійної діяльності.

Реальність норм Основного Закону, безсумнівно, залежить від зазначених вище форм негативної поведінки суб'єктів застосування відповідних норм. Бути наділений правом, чинити відповідно до норми Конституції тим чи іншим чином нерідко трактується суб'єктом права досить вільно, з елементами самовпевненого і недбалого ставлення до самих правових приписів. Результатом, як правило, є спотворення змісту норми, що призводить до зниження рівня, а в окремих випадках, і до повної відсутності реалізації конституційних приписів. У свою чергу, системність неможливості реалізації норми, ставить законодавця перед необхідністю впровадження нових механізмів підвищення ефективності, а при необхідності, і перед неминучістю перегляду норми.

Реалізація Конституції не тільки як Основного Закону держави, а й основного закону суспільства передбачає її реалізацію на двох рівнях – реалізацію документа в цілому і реалізацію конкретних конституційних приписів. Відповідно і оціночні характеристики суб'єкта в процесі реалізації лежать в різних площинах. З одного боку суб'єкт дає оцінку Конституції як цілісному документу, який виступає регулятором усіх суспільних відносин у державі, і має абсолютний авторитет у системі національного законодавства. З іншого боку, суб'єкт критично оцінює правові умови, що дозволяють йому реалізувати конкретну конституційну норму.

Реалізація конституційних норм – динамічний процес, нерозривний і одночасно схильний до політико-правових явищ, що відбуваються в суспільстві і державі, процес, який безпосередньо впливає на формування світогляду, правосвідомості та правової і політичної культури в цілому. Ефективність реалізації конституційних приписів закладає

відповідні передумови для формування позитивного сприйняття результатів зазначеного процесу, ставить суб'єкта перед неминучістю успіху і задоволеності своєю діяльністю, а значить, породжує бажання досягати нових результатів, що в свою чергу призводить до набуття позитивного досвіду, підвищення авторитету і рівня реалізації конституційних норм. Відсутність же ефективності в процесі реалізації конституційних приписів призводить до накопичення негативного досвіду, падіння авторитету конституційних норм, їх формальності, а значить і необхідності внесення відповідних змін – процесу, що ставить під сумнів стабільність.

Процес формування правової та політичної культури і реалізація конституційних норм, залежні один від одного процеси. Якість реалізації конституційних норм знаходиться в прямій залежності від рівня знань і розуміння цінностей у правовій сфері. Правова і політична культура є відображенням якісного стану правового життя суспільства, є показником досвіду участі суспільства у правовому і політичному житті, та є відображенням правових цінностей у процесі становлення громадянського суспільства і зміцнення правової держави. Безсумнівно, розвиток правової і політичної культури, підвищення рівня прогресивної та ефективної реалізації конституційних норм, зміцнення їх стабільності вимагає відповідних передумов. Серед найбільш значущих передумов можна відзначити необхідність підвищення рівня теоретичної та наукової думки в суспільстві, підвищення рівня правосвідомості громадян і посадових осіб. Велике значення має підвищення рівня правового виховання і, відповідно, вирішення його завдань щодо формування знань і поваги до Конституції, її норм, уміння застосування конституційних норм на практиці і вироблення звички діяти в повній відповідності з їх приписами.

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 21.11.2022).
2. Козлова Е.И., Кутафин О.Е. Конституционное право : учеб. для средних профессиональных учебных заведений. 3-е изд., перераб. и доп. Москва : Норма, 2007. 592 с. С. 173-174.
3. Скакун О.Ф. Теорія держави і права. Харків : Консум, 2001. 656 с. С. 386.
4. Рассказов Л.П. Теория государства и права: Учебник для вузов. 2-е изд. Москва: РИОР, 2009. 464 с. (Высшее образование). С. 445.